

Szabadalmi ügyvivői vizsgabizottsági tag kinevezése

Dr. Hegedüs József ügyvéd, az Országos Találmányi Hivatal mellett szervezett Szabadalmi Ügyvivői Vizsgabizottság tagja, 1963. október 16-án meghalt.

A megüresedett Vizsgabizottsági tagsági

helyre az OT elnöke az 1/1957. (X. 8.) OT számú rendelet 2. §. alapján dr. Bense István ügyvédet nevezte ki. Megbízatása — a többi tag megbízatásával együtt — 1966. évi december hó 31. napján jár le.

A magyar szabadalmi jog kialakulásának történeti áttekintése

Az iparfejlesztés fontos tényezője a találmány. Jelentőségét már a feudális korban felismerték. Az uralkodók privilégiumokat — kiváltsági jogokat — adtak ipari találmányok hasznosítására. Ilyen kiváltságokat azonban nemcsak találmányokra, hanem egyedárusításra, vámszedésre, hajók, vasutak üzemben tartására, gyárak és kézműipari üzemek létesítésére is adtak.

A gyári kiváltságlevélben meghatározott helyen mások hasonló üzemet nem létesíthettek. A gyári privilégium így lényegében megegyezik a kizárólagos találmányi szabadalommal és ezért a szabadalom első megjelenési formájának tekinthető. Ugyanakkor a gyári privilégium a modern újítás első megjelenési formája is, mert ez a kiváltság a megjelölt helyen, máshol már ismert gyártási eljárással dolgozó gyárak létesítésére és fenntartására is vonatkozott. Célja tehát az újítási javaslat céljával egyezően: az adott terület iparának korszerűsítése volt. Az első ilyen gyári privilégiumot Magyarország területére I. Lipót 1703-ban adott, De Monte Gratiae Daniel Erazmus római lovagnak, szövetséggyárüzemre, valamint posztó készítésére.

A feudális korszakot felváltó polgáriasodás korában az államhatalom ipari találmányokra szabadalmat már jogszabályokban rögzített feltételek mellett adott. Ipari fejlettségüknek megfelelő sorrendben hozzák meg az egyes államok az első szabadalmi törvényeiket. A legelső szabadalmi törvény a XVII. század elején az iparban vezető szerepet betöltő Angliában születik meg. Ez a „Statute of Monopolies” elnevezésű 1623-ban hozott törvény. E törvény Angliában 1833-ig, tehát kettőszáztíz évig változatlanul érvényben volt. Szabadalmat 14 évre a feltaláló kapta, minden Angliában új ipari termékre, vagy eljárásra.

Az angol szabadalmi törvényt időrendben az 1791-ből származó francia szabadalmi törvény követett. Amíg az angol szabadalmi törvény középpontjában a feltaláló személye áll, addig a francia törvény középpontja maga a találmány, melyet a feltalálónak részletesen ismertetnie kellett.

Európa többi országa a szabadalmi törvény megalkotásánál a francia törvény rendszerét

és rendelkezéseit vette alapul. Ez tapasztalható az 1877-ben hozott első német-szabadalmi törvényben is.

Az Északamerikai Egyesült Államokban, előbb mint angol gyarmatban, az angol szabadalmi jog volt érvényben, majd később a francia szabadalmi jog hatása érvényesült. Az első szabadalmi törvényüket 1790-ben hozták.

Az Osztrák—Magyar Monarchiában I. Ferenc osztrák császár és magyar király 1794-ben udvari rendeletben meghatározza a kizárólagos szabadalmak tárgyát, megállapítva, hogy kizárólagos szabadalmak csak új gépekre, vagy hasznos gyártmányokra adományozhatók, vagy akkor, hogyha sikeres eredménnyel kecsegtető termékek termelését vezetik be, vagy ha új, az ipart előmozdító vállalatok létesülnek. E rendeletben, tehát a találmányi és gyári szabadalmak még együtt szerepelnek. Az 1798-ban kiadott udvari rendelet előírja, hogy a találmányok újdonságának mérlegelésénél csakis a birodalmon belüli újdonságot kell megkövetelni. Ezt a vizsgálatot az egyes találmányi gyári felügyelők végezték. Az így végzett elővizsgálat mellett is előfordult, hogy már ismert tárgyakra kaptak szabadalmat. Ezért a szabadalomlevelekbe oly záradék bevezetését kezdték meg, amely szerint a kizárólagos szabadalom csak abban az esetben érvényes, ha senki sem bizonyítja be, hogy a birodalomban volt már hasonló, a szabadalom tárgyától lényegében el nem térő, tárgy. Az esetleg felmerülő jogvitákra tekintettel megkövetelték a találmány pontos leírását és rajzát. Ezen felül megkövetelték a szabadalom gyakorlatba vételét legkésőbb három éven belül. A XVIII. század végén kiadott e két udvari rendelet képezi az alapját az osztrák szabadalmi törvénynek. Ezek alapján születik meg 1810-ben az első osztrák szabadalmi törvény, melyet 1820-ban új szabadalmi törvény követ. Ezen a második törvényen nagymértékben érezteti hatását a francia szabadalmi törvény. Az 1820. évi szabadalmi törvényt az 1821. évi császári rendelet kiterjeszti Magyarország területére. A rendelet azonban a kiadási körülményei miatt Magyarországon ellenállásba ütközött. Ezért azt az 1822. évben kiadott magyar királyi helytartótanácsi rendeletbe fog-

lajják és az 1840: XVIII. törvényben a magyar országgyűlés törvényerőre emeli. E törvény alapján csak Magyarországra érvényes első szabadalomlevél kelte 1841. augusztus hó 26. A szabadalom: Erdős Mózes János „Épületek biztossá tétele tűz ellen” című találmányáról szól.

Az 1848—1849. évi magyar szabadságharc leverése után Magyarországon az osztrák jogszabályok lépnek életbe. Az 1867. évi XVI. törvény, mely a kiegyezéssel kapcsolatban az Ausztriával kötött vám- és kereskedelmi szövetségről szól, a szabadalmi eljárást is újból szabályozza. A törvény kimondja, hogy a magyar minisztérium és az osztrák kereskedelmi miniszter csak kölcsönös jóváhagyással adhatnak szabadalmat, viszont azok mindkét ország területére érvényesek. A törvény alapján kiadott szabadalomleveleket Magyarországon magyarul, Ausztriában németül állították ki. Ez az állapot 1893. évig tartott. A közös egyetértéssel kiállított szabadalmak közül a magyar kormány által kiadott első szabadalom az 1867. június 10-én 138.867 ker. min. szám alatt kiadott szabadalom volt. Ezt Lebedi N. és társai prágai cég „Sajátnemű hátultöltő löszerek szerkesztése” című találmányra kapta. Az 1893. évi XII. törvény az Ausztriával kötött vám- és kereskedelmi szövetséget úgy módosította, hogy 1894. évi január hó elsejével a találmányi szabadalmak ügye terén mind a két állam visszakapja a teljes törvénykezési szabadságát s a két ország egymástól teljesen függetlenül engedélyezhet találmányi szabadalmakat. Ennek a törvénynek hatályba-lépésével kezdődik a magyar szabadalmak folytatólagos, jelenleg is tartó, számozása a szabadalmi lajstromban és e törvény alapján alkotta meg a törvényhozás az első önálló magyar szabadalmi törvényt: az 1895. évi XXXVII. törvényt a találmányi szabadalmakról. Ez a törvény, mely 1895. évi július hó 14-én kelt és, 1896. évi március 1-én lépett hatályba, módosított és kiegészített alakjában jelenleg is érvényben van.

A 733/1896. évi ker. min. számú. rendelet 96. §-a kimondja, hogy „az 1895. évi XXXVII. törvény életbeléptetésétől (1896. évi március 1.) megadott szabadalmak az új szabadalmi lajstromba vezetendők, és pedig az 1894. évi január hó 1-től fogva bejelentett és engedélyezett szabadalmak számai után következő folytatólagos számok alatt. E rendelkezés szerint az 1893. évi XVI. törvény alapján Ausztriától függetlenül engedélyezett és csak Magyarországon területére érvényes 1-es lajstromszámú szabadalom címe: „Universál gyökkenítővel (excenterrel) mozgatott korongzár, ablakok és ajtók számára”. E szabadalom bejelentés napja: 1894. január 6. volt. A 2-es lajstromszámú szabadalom címe: „Nemeznek és nemezposztónak készítésénél használandó tömőgép”, melynek bejelentés napja: 1894. március 1. E szabadalmak és ezekkel együtt az 1895. március 1-ig engedélyezett 5791 szabadalom nyomtatásban nem jelent meg, ellen-

ben az Ausztriával közös egyetértéssel engedélyezett szabadalmaktól megkülönböztetésül az egész ügyvitelük kék papíron történt. Ebből ered a „kék szabadalom” elnevezés. Az 1895. évi XXXVII. törvény alapján engedélyezett első szabadalom lajstromszáma 5791 volt. E szabadalom Pitsch Márton gyáros (Scharlottenburg) „Sebvédő hüvely” című bejelentése, melyet 1896. február 29-én jelentett be és a VII/e találmányi osztályba került besorolásra. E szabadalomhoz tartozó leírás volt az első magyar szabadalmi leírás, amely nyomtatásban megjelent. A leírás egyébként az Országos Műszaki Könyvtárban levő Szabadalmi Tárból megtalálható.

Az 1895. évi magyar szabadalmi törvényen az 1945. évig eszközölt változtatások általában az ipari tulajdon oltalmára létesült párizsi uniós egyezmények rendelkezéseinek megfelelőek. Az 1908. évi LII. törvény Magyarországnak az ipari tulajdon oltalmára alakult unió kötelékébe való belépéséről szól és intézkedik az uniós elsőbbség igénylésének módjáról. Az 1911. évi XI. törvény a kiállítási elsőbbség igénylésének feltételeit állapítja meg. Az 1912. évi LV. törvény a szabadalmi kontradiktóriós eljárásokban a polgári perrendtartásnak megfelelő alkalmazását írja elő. Az 1913. évi XII. törvény a szabadalmi törvénynek az ipari tulajdon védelmére az 1911. évben létrejött nemzetközi megegyezések folytán szükséges módosítását és kiegészítését tartalmazza. E törvénynek jelenleg csak a szabadalom megvonására vonatkozó rendelkezései hatályosak. Az 1920. évi XXXV. törvény szervezeti kérdéseket tárgyal. Az 1929. évi XVIII. törvény az uniós egyezmény „hágai” szövegét hirdeti ki. Az 1932. évi XVII. törvény szervezeti kérdéseket tárgyal. Az 1932. évi XVII. törvény a kellő terjedelemben gyakorlatba nem vett találmányoknak kényszerengedély alá vonását szabályozza. Szabadalmak gyakorlatbavételének kényszerengedély útján történő szabályozása ugyancsak az uniós egyezmények alapján került a hazai jogszabályainkba. Ezen felül az 1932. évi XVII. törvény a szabadalmaknak eddig 15 évig tartó oltalmi idejét 20 évre emelte fel.

1945, 1963 között hozott jogszabályok a szervezeti intézkedésektől, a találmányok újdonságvizsgálatától és a szabadalmi illetékektől eltekintve a szabadalmi törvényt érvényben hagyták.

A felszabadulás után a találmányi szabadalmakat érintő első jogszabály a Magyar Népköztársaság Kormányának 11950/1948. Korm. számú rendelete, mely az állam részére felajánlott találmányokkal kapcsolatos rendelkezéseket tartalmazza. E kormányrendelet 6. §-ának (1) bekezdése kimondja, hogy „az államnak felajánlott találmányokkal és a szerzői tanusítványok kiadásával kapcsolatos munkák elvégzésére Országos Találmányi Hivatalt kell felállítani” és a 6. §. (2) bekezdése szerint az

Országos Találmányi Hivatal 1949. évi január első napján meg kell alakítani. A Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1949. évi 8. számú törvényerejű rendelete megszünteti a szabadalmi bíróságot és feladatait részben az Országos Találmányi Hivatalra, részben a bíróságokra ruházza. A találmány haladást jelentő voltát a szabadalmazhatóság további feltételének mondja ki és lehetővé teszi a hivatalból történő újdonságvizsgálatot.

Az 1945. év után bekövetkezett társadalmi változás az államnak felajánlott találmányoknak és az újításoknak, mint új, jogi kategóriáknak rendezését előtérbe helyezte. Az Országos Találmányi Hivatal feladatahoz tartozott ugyanis az iparjogvédelemmel kapcsolatos egyéb tevékenység mellett a Szovjetunió tapasztalatai alapján az újító mozgalom megszervezése is. Az 1949. évet követően, az ötvenes években egymásután jelennek meg az újításokra és találmányokra vonatkozó minisztertanácsi- és kormányrendeletek. Ezek sorrendben a következők: az újításokra vonatkozó 151/1950 és az 56/1951 M. T. számú rendeletek, az állam részére felajánlott találmányok ügyintézését szabályozó 166/1951 M. T. számú rendelet, mely a szerzői tanúsítványos eljárást szabályozza; a további két rendelet a 41/1953.

és az 53/1955 M. T. számú rendeletek már együtt szabályozzák az újítások és a szerzői tanúsítványos találmányok ügyintézését. A Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány 38/1957. számú rendelete az újításokról és találmányokról az államnak felajánlott szerzői tanúsítványos szabadalmak helyébe bevezeti az állami vállalatok és állami intézmények szabadalmát, a szolgálati találmányt. Az ezt követő 29/1959. számú kormányrendelet végül a jelenleg érvényes hatállyal rendelkezik az újításokról és a szolgálati találmányokról.

A szabadalmi jognak a szocialista társadalmi- és jogrendszerbe való beépítése állandóan foglalkoztatta az Országos Találmányi Hivatalt. E kodifikációs munka megkezdése előtt azonban célszerűnek látszott egyrészt a szocialista államok szabadalmi hivatalaival az egyetemes szocialista tartalmú iparjogvédelmi törvényekre vonatkozó irányelveket kidolgozni, másrészt — az uniós tagságunkra való tekintettel — az uniós államoknak az iparjogvédelmi egyezmények korszerűsítésére irányuló törekvéseit is tanulmányozni. E munka jelenleg folyamatban van és annak eredményei fogják az alapját képezni a kiadásra kerülő új, magyar szocialista tartalmú szabadalmi törvénynek.

A HAZAI SZABADALMI JOG IRODALMA

1. Dr. Bittó Béla: Szabadalmi intézményünk történeti előzményei.

Budapest, 1943. a Szabadalmi Bíróság kiadása. (Történeti jelentőségű mű. A magyar szabadalmi törvényt megelőző részletes történeti áttekintést ad a gyári szabadalmakról és az ipari találmányi szabadalmakról. A magyar szabadalmi törvényt megelőző jogszabályokon felül gyári privilégiumok és 1848-ig engedélyezett találmányi szabadalomlevelek szövegét is közli.)

2. Dr. Kósa Zsigmond: A magyar szabadalmi törvények magyarázata. Debrecen, 1898. Höggmann és Kronovits könyvnyomdája. (A könyvnek főleg történeti jelentősége van. A szabadalmi törvényt és végrehajtási utasítását kezdeti megvilágításban magyarázattal közli. Ezeken felül néhány helytartótanácsi rendeletet is közölt. A könyv több, az engedélyezési eljárásban használt, szövegmintát, valamint találmányi osztálymutatót tartalmaz.)

3. Jelentés a Szabadalmi Hivatal 10 évi működéséről (1896—1906).

Budapest, 1907. Pallas Részvénytársaság Nyomdája.

(A Szabadalmi Közlöny mellékleteként jelent meg. Részletesen ismerteti a hivatal tíz évének történetét, szervezeti kialakulását és az időközben hozott jelentősebb

határozatokat. Fogalmakat magyaráz, statisztikai kimutatásokat közöl és tárgymutatót ad.)

4. Dr. Tury Sándor: A magyar szabadalmi jog kézikönyve. Budapest, 1911. Győző Andor könyvkereskedő kiadása.

(A szabadalmi törvény egyes szakaszait bőszéges magyarázattal és számos döntés közlésével ismerteti. A könyvből megismerhető joggyakorlat, sok tekintetben jelenleg is érvényben van.)

5. Dr. Török László: A találmányi szabadalom. A szabadalmi jog és gyakorlat különös tekintettel Magyarországra. Budapest, 1913. Rényi Károly kiadása.

(A szabadalmi jog területén felmerülő egyes kérdéseket nemzetközi vonatkozásokban tárgyalja. A szabadalmi jog területén előforduló kifejezéseket német, francia és angol nyelven is közli. A szabadalmi törvény szakaszait magyarázattal látja el. A könyv igen részletes, betűsoros tárgymutatót tartalmaz. Mint magyar nyelvű szabadalmi ügyvivői kézikönyvet, az első világháború előtt, a szabadalmi ügyvivők igen jól használhatták.)

6. Dr. Nagy Benő és Dr. Wámoscher Endre: A magyar szabadalmi jog zsebkönyve. Budapest, 1931. Grill Károly Könyvkiadó Vállalata.